

Tako se otroci napeljujejo, da sprejmejo vnanje vtise, a vadijo se tudi da umejo povedati, kar so zapazili; skerbimo pa še, da otroci ne pozabijo, kar so si prisvojili.

Vsak dan naj otrok nekaj iz šole domu nese, kar mu tudi zunaj šole veselje napravlja. Mislimo tukaj na kratke pripovedi, izreke, pesmi-ce, ki se tičejo tega, kar so v šoli videli ali slišali. Nekateri učitelji tudi skerbe, da se otrok nauči kratkih molitvic, katere njegovo pamet ne presegajo. Tako zbuja učenik mladino šolo nastopivšo, in potem pa razpravlja nauk po posameznih tvarinah. Kako se ima to zgoditi, in kaj se ima učiti, to pove učni in šolski red, učni čerteži, to se prerešetuje po konferencijah.

Sicer pa mislimo, ako učitelj tako vpelje najnižji šolski razred v šolo, potem dobi šola popolnejšo podobo. Tu in tam je naj nižja versta učencev enaka mertvi stvari, ki se le počasi zbuja k življenju, ako se pa ravna, kakor smo poprej omenili, je veselo življenje po vseh razredih. Šola postane tedaj enaka telesu, ki ima sicer več udov, a vsaki ud ima svoja opravila.

Anton Umek Okiški.

F.

»Priždralo je leto novo,
Veseli se, slovanski rod!
Koló prinese ti njegovo
Cirilovin Metodov god.—
Kak svetijo se Dioskuri
Na severno in južno stran!
Pred tisuč leti v srečni uri
Napočil je nebeški dan.«

Bilo je leta 1862, ko je Umek doveršivši gimnazijo šel na vseučilišče Dunajsko učiti se modroslovja, da učitelj, če tudi ne duhoven, bode kedaj narodu svojemu slovenskemu. Kakor kmečkim mladenčem sploh, godilo se je tudi njemu. Da si pridobi v svoj namen več potrebnih pomočkov, marljivo pisari in popeva vzlasti za naslednje zlato leto, za tisučnico slovansko, ktero je tudi v delovanji pesnika Okiškega bilo prav res zlato, kajti takega in tolikega vspeha ne bi bil pričakoval nikdo. Naj začnem z Danico, ktera mu je povod dajala k premnogim lepim izdelkom.

V Zg. Danici opeva se koj v l. 1. „Slovanska tisučletnica, 1863,“ ktere prva kitica je geslo temu spisku. — „Bili so radostni Slovani — Zaslišavši presladki glas: — Beseda materna naznani — Nebeških čudežev jim kras“ — poje v njej po Nestorju Umek, in ra-

dostni so čitali Slovenci že ta pozdrav; še bolj radostni pa so prebirali druge spomenice, ktere je ss. Cirilu in Metodu poklanjal Okiški. — Dež za solncem mora biti, — Za veseljem žalost priti. To leto umre mu 3. sušca duhoven dobrotnik, in v Dan. 10. sušca l. 8 čitati je „Spomenica preč. gosp. Jan. Nep. Šlakarju“, nekda vovitelju normalnih šol, šolskemu svetovavcu. častnemu korarju v Ljubljani, vitezv Franc-Jožefovega reda itd. Po župniku Kutnarju bil mu je naklonjen podpornik Šlakar, in kako res hvaležen je bil Umek za vse dobrote, iskreno spričuje kratka pa krepka njegova hvalnica, ki se glasí:

Šel tedaj si v varno krilo,
Kjer se mirno, sladko spi.
Al življenje je vgasnilo?
Nikdar; — z deli duh živi! —

Bil voditelj si mladini,
Cerkvi dika, caru čast,
Z umom, z djanjem domovini
Blagor stvarjal, dvigal rast.

Tega pa ne bom prepeval,
Naj ti dom hvaležen bo.
Jaz bom svetu razodeval,
Kak si meni dal roko.

Pomlad perva je sijala,
Hrepenelo mi serce,
Želja vroča v mesto gnala,
Umu luči tam goré.

Al doseči žar bliščobe
Revež si ne more sam,
Skriva se mu vir svitlobe,
Ni odpert modriški hram.

Ti pa si mi luč prižigal,
Duh Mecenov te je vžgal,
Do svitlobe si me dvigal,
Da bi v castnem svitu stal.

Še mi serce gorko bije,
Hvala ti je zadnji dar;
V krilu lepše domačije
Naj ti sveti rajski žar!

Koj za tim zavetnikom umre mu predragi oče, in v koliki časti in koliki ljubezni bil je dobremu sinu dobri oče, lepo kaže pesem „Na očetovem grobu“ (Cvetni petek 1863) v Dan. l. 15, kjer Okiški, vernivši z Dunaja se domú, z ozirom na kraj in rod opeva v prvih petéh kitičah čas in sad njegovega delovanja, ter nadaljuje premilo:

»Niso venci čela ti slavili,
Po širjavah ni te svet poznal;
Marmor ne blišči se na gomili,
Da bi v njej mogočneža oznanoval.
Prosto si po brazdah kmetič hodil,
Blagoslov rosilo je nebó,
Varno te krilatec Božji vodil,
Ker si vedno hvalil Stvarnika zvestó.

Slava ta pa večno bo cvetela,
V tem slovi na veke Izidor —
Serce bode ti presladko grela,
Saj ti sije že unstranski čudni zor.
Tebi prislovica je veljala:
»Čast Bogú, poštenje, mir ljudém!«
Za spominek ta doní ti hvala,
Dati boljšega, predragi! ti ne vém.

Toraj naj ti mir nebeški sije.
Drag, predrag ti tukaj mir je bil.
Trudno serce v grobu naj počije,
Ker premnogokrat si vir terpljenja pil.
Da se zopet snidemo veseli,
Vera pravi, upanje budí;
Radostni se bodemo objeli
Tam, kjer več terpljenja in ločítve ni!«

Da prislovica očetova: „Čast Bogú, poštenje, mir ljudém“ bila je tudi sinova, spričuje nam vse njegovo življenje, pošteno in mirno vse njegovo delovanje. — Očetov namestnik in podpornik bil je Antonu tudi vitez Gutmansthal, in kakor vsakemu — je vzlasti rad njemu postregel pesnik Okiški, in l. 27 je čitati „Pozdrav . . knezu in škofu . . dr. Jerneju Vidmarju“ o Njegovem slavnem prihodu v Radeče na Dolensko 9. sept. 1863 poklonili osrečeni Radečanje, ki ga je omenjeni grajšak prav lično dal tudi posebej natisniti ter obilo razdeliti.

Manjše pesmice svoje pošiljal je Umek v mladini priljubljeni Glasnik, ktere naj se tukaj, ker so ponatisnjene v Pesmih njegovih, naznajo le ob kratkem: l. 1863 zv. IX. št. 2 „Milim strunam“ — v Pesm. str. 14; št. 3 „Popotnik in luna“ — v P. str. 18. 19; št. 3 „Mladeneč in Vila“ — v P. 16. 17; št. 8 „Sonetje I — III“ — v P. 129 — 131; št. 10 „Rožici“ — v P. 13; št. 11 „Starec in čas“ — v P. 28. 29. —

L. 1862 jel je marljivi A. Janežič dajati na svetlo izverstno Cvetje iz domačih in tujih logov, in v šestki II. zv. 6. nahajata se „Slovanska blagovestnika sveta Ciril in Metod“. Prigodbe in povesti v spevih. Zložil Anton Umek Okiški. V Celovcu 1863. Nat. J. Leon 12. 52. — Knjižica ima najprej „Posvečenje. Pevanje I. Sv. Klemen papež in mučenec. II. Ciril — takrat imenovan Konstantin filozof — poslan h Kozarom najde ostanke sv. Klemen. III. Metod — Cirilov brat — narisa bolgarskemu kralju Bogoru poslednjo sodbo in mu jo razlaga; Bogor se dá kerstiti in se pozneje odpove vladarstvu. IV. Ciril in Metod prideta na Moravsko. V. Ciril in Metod v Rimu. VI. Ciril umerje v Rimu. VII. Metod vkroti ljutega hunskega vladarja. VIII. Metod kersti Borivoja, vojvoda češkega. IX. Metodova smert. Slovanska tisučletnica. (Za novo leto 1863)“. — Delce to slovenski mladini v prijetni obliki podano napoveduje se v Dan. l. 23, kjer je ponatisnjeno tudi tretje pevanje. (cf. Zgodovina ssv. apost. slovan. Cirila in Metoda. Češki sp. dr. Bílý, slovenski prof. Majciger.)

V l. 27 naznanja se Danici njegovo največe delo: „Abuna Soliman.“ Zložil Anton Umek Okiški. V Ljubljani. Nat. J. Blaznik 1863. 8. str. 204. — Knjiga ta, v kateri se opéva slava in popisuje življenje rojaka našega dr. Ignacija Knobleherja, apost. provikarja v srednji Afriki, ima tri dele. Vsej knjigi na čelu stoji (poleg Jan. 5, 4) prepomenljiva glasilka:

Močna bolj kot grom in blisk, vetrovi,
Težja kot neskončnosti svetovi,
Rajsko mila pa — beseda blaga:
»To je zmaga, ktera svet premaga,
Vera naša.« —

Po geslu tem, katero tudi pesnika dokaj znamenjuje, v predslavlji „Slava Slovenii!“ mladi Okiški nekoliko v smislu Ilirije Vodnikove pa Slovenije Koseskove opéva slovensko domovino ter kaže, da mater to vredno poslavljuje tudi Abuna. — V I. razdelku popéva po glasilki: „V zelenem šopku roža skrita — Razvija nježni, divni cvet, — Ko čas spomladnega je svita, — Ko premladi se celi svet“ — v večih in manjših pesmih, ktere so sploh značaja liričnega, in v raznih merilih, Knobleherja v življenji domačem, v mnogoterem poskušnji njegovem ter pripravljanji na službo misijonsko; v II. pa po glasilki: — „Ko več ne bo kraljevega Triglava, — Ko zgine zlati z zvezdami obok; — Slovela še, Abuna, tvoja slava — V osrečenji zamorskih bo otrok“ — v ravno tako različnih pesmih, ktere so pa značaja bolj epičnega, njegovo in tovaršev njegovih misijonsko delovanje med Zamorci v srednji Afriki.

V I. razdelku kaže „Nebo odperto“, kako se nebeščanje radujejo bodočega misijonarja, kateri še mladenec „Na razpotji“ že stori „Sklep“, svet in življenje darovati Bogu na blagor Zamorcem. Zadnji čas v domo vji ima v sebi pesmice „Na ledinah; V gozdu; Solncu; Luni; Zvezdam; Pri potoku; Zvonovom; Sam Sebi;“ kedar jemlje slovó, poloti se ga „Otožnost,“ toda namen daje mu „Serčnost,“ da od svojih ljubih vzame res „Slovo“ in „Abuna gre“; spremlja ga „Materna molitev“ pri Mariji na Stopnem, poprijema „Vožnja na morji,“ pokrepča pa se „Na grobu sv. Petra in Pavla“ v Rimu, kjer pride mu huda „Skušnja“, kajti niso ga sprejeli v propagando. Naslednje kratke pa verne pesmice „Tihe ure pred Najsvetejšim“ kažejo, kaj počel je Knobleher v teh skušnjavah, kaj tožil Bogu, in pod solncem ni strunarja, da bi vredno, prav zapel, kaj Gospod mu odgovarja, kaj je sercu razodel, umno pravi pesnik. Pomagal vendar je Gospod, da postane „Novi mašnik,“ vzame „Slovo od Rima,“ ter da mine vsa mogočnost posvetna, rimska in gerška, „Abunov samogovor na morji“ spričuje, da kerščanska cerkev le daje svit in zmago, in da bi zanjo mogel boriti se vspešno v krajih afrikanskih, pripravlja se „Na Libanu“, dokler navdušenemu po svetih starodavnih spominih pomakne se solnce v više obzorje in Gospod pokliče misijonarja na delo.

*

Pomagajte svete mi nebesa,
Moč izvoljene dajajte verste,
Pomagajte serafinski kori,
Navdihuj me vsih kraljic Kraljica,
Da bo vredno pela struna moja.

Vi kristjanje pa me poslušajte,
Pel početje slavni bom junakov,
Kiv kraljestvu Božjem sonazemlji
Zmagoviti bili terde boje;
Bil med njimi Soliman Abuna. —

Tako pričinja Okiški II. razdelek, v katerem prva pesmica „Nebeška prikazen“ razodeva živo zvezo svete cerkve z nebeškim varstvom, in da uči vse narode, je prvi prednik „Rilo s tovarši na poti“ v Afriko. „Somenj v Hartumu“ jako živo opisuje, kako ravná se s sužnjimi Zamorci,

in da poleg telesne prinesó jim misijonarji prostost duhovno, obeta „Hrepenenje po sv. kerstu“. Toda prvi voditelj oboel — „Rilo slovó jemlje“, Knobleher naslednik premišljuje „Abuna sam“, in nese ga v Afriko še dalje „Vožnja po Beli reki“, ali da bi dobil pomoči, oberne se v Evropo in „Klic po domovini“ doseže, da rod Kámov izroči se „Mariji“, in na Dunaju vstanovi se Marijina družba misijonska. Ljubo glasi se „Materna zahvala“, da vidila je pred smertjo svojo še sina Abuna, ktereга z novimi tovarši nova barka „Zgodnja Danica“ pelje po Nilu; sam poda se „Po puščavi“ na prvo misijonišče v Hartum; „Vojska ustavljena“, med Barci in Berci in „Varstvo Božje“ v treh prigodkih spričuje moč poslanecev Božjih, vzlasti skazuje se „Abuna Soliman med Barci“, kjer vstanovi v Gondokori drugo misijonišče, in tretje napravi se med Kiki pri sv. Križu, da zacvetó „Tri nove rože v Afriki“. „Prošnja za dež“ odpravlja vražarsko početje, „Barski učenci“ hvalijo Boga, „Božična noč na Nilu“ se obhaja, „Novi zvonovi“ iz Ljubljane pojó v Gondokori, „Štiri želje“ poglavarja Kikovskega se popravijo in utolažijo, „Kerst na smertni postelji“ se doverši, „Abuna in Mogà“ v razgovoru verno učita Berce, mika ga „Spomin“ na domovino, derži in krepča „Tolaž“ v svetem poklicu, bolan vzame vendar „Slovó od Afrike“, na potu v Evropo stori sicer „Zadnji sklep in vdanost“ izreče Večnemu, kateri ga pokliče k sebi in na grobu kerščanskega junaka svojega „Slovenija žaluje“ (cf. Zg. Dan. 1858 l. 9.). V prekrasni odi „Vekovitost človeških del“ kaže Umek po geslu Horacijevem „Exegi monumentum aere perennius“, da v pravem pomenu vekovite so le dela storjene v stanu milosti Božje. Z Abunom „Padlim junakom“ veljá predzadnja pesem, in v zadnji kliče blagi pesnik „Z Bogom“, svést si, da le njega razgreval bode kerščanske strune njegove glas, komur v persih bije verno serce, kar se v resnici godi na poganskem in v malovernem svetu, kjer

Če djanje zemeljsko poveljuje —

Mogočno plava — pesem do višav;

Če pa neskončnost svitlo poslavljuje,

Obdaja senca smertnih jo nižav. —

Pristavek ima v sebi „Barske pesmi“ (Marii; Molitev za dobrotnike; O prihodu provikarjevem), poslovenjene po nemškem prevodu, in nekatere razjasnjenja k pesmim. V III. razdelku popisuje pa se „Življenje dr. Ignacija Knobleherja“ v nevezani besedi, da se še po njem, kolikor je treba, pojasnuje ves slavospev Abuna Soliman. Spis ta, ki ga je na Dunaju doveršil bil Umek v dan sv. Cirila in Metoda 1863, začenja in skončuje se s pomenljivimi besedami Ciceronovimi:

»Illa — illa vita est tua, quae vigebit
memoria saeculorum omnium, quam

posteritas alet, quam ipsa aeternitas
semper tuebitur t. j. Ono — ono živ-
ljenje je tvoje, ktero bo cvetelo
v spominu vseh stoletij, ki ga bo
zanamstvo gojilo, ki ga bo zmirom
varovala sama vekovitost.

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Konec.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega ališiš, korist-
nega akusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj
pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni
spominek po prislovcu latinski: „Littera scripta
manet“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

„Kdor je bival kak čas na Dunaji, ta naj koj za tem ne hodi gle-
dat Gradca“, mislil sem si sam pri sebi, napotivši se od graškega kolo-
dvora po sloveči „Annastrasse“ proti mestu. Sicer se ponaša imenovana
cesta s samimi novimi, palačam enakimi sgradami; tudi slovi ves Gradec
poleg Tersta, kot naj znamenitnejše mesto v južnem oddelku Avstrije;
ali proti velikanskemu Dunaju je Gradec le pritlikovec. Vse se mi je
zdelo tu majhno, nevidno, komaj ogledovanja vredno. Pervi pot v Gradcu
peljal me je proti samostanu „usmiljenih bratov“, kjer mi je bival daljni
sorodnik in nekdanji učenec. Ni bilo minilo še dve leti, ko se je bil
prišel nekega jutra poslovit od mene, ter mi naznanit, kam se želi po-
dati? V resnici smilil se mi je fante tedaj v serce, ker previdel sem, da
si je izvolil težavni stan. Pa koliko razliko najdel sem med slabotnim
dečakom taistega jutra, in med zalim, visoko-zraslim mladenčcem, ki je
stal zdaj, kot redovni „brat Eduard“ pred menoj. Verh tega bila je ob-
naša njegova tako plemenita in odlična, ter govor njegov tako mo-
der, da se na tihem nisem mogel prečuditi, kako se človek v malih letih
predela in prerodi, ako hrepeni po napredku. Ni z lepo kmali napravil
kak dogodek v mojem življenji toliko prijeten vtis na me, kot snidenje
s tem mojim nekdanjim učencem. Da bi mi dal živ dokaz, da je res-
nično „usmiljeni brat“, hitel je koj svojemu g. predniku naznanit moj
prihod, in ta me je z veliko prijaznostjo povabil na opoldanski obed. Ko
sem si bil nekoliko osnažil obleko, podal sem se potem proti znotrajnemu
mestu. Želel sem se namreč pokloniti nekdanjemu kranjskemu, zdaj pa
štajarskemu deželnemu šolskemu nadzorniku dr. Močniku, kot svojemu
bivšemu predniku. Kmali sem oprášal in pozvedel za pisarno deželne
vlade, in ko stopim pred slavnoznanega gospoda, ter se mu imenujem,
me je prav prijazno sprejel, in se dalj časa z mano o tem in unem